

Правни, счетоводни и данъчни аспекти на Закона за въвеждане на еврото в РБ (ЗВЕРБ)

Бойко КОСТОВ - регистриран одитор

Този закон трябва да синхронизира етапа на преминаване от националната валута на РБ лев към евро при спазване на европейската законодателна рамка, приложима към този процес. Освен това целта на закона е да облекчи въвеждането на еврото в Република България и да повиши прозрачността и информираността не само на засегнатите институции, но и на цялото общество при изпълнение на отделните етапи от въвеждане на еврото в страната.

Датата на въвеждане на европейската валута като платежно средство в България ще бъде датата, определена в Решение на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България, взето в съответствие с Договора за функционирането на Европейския съюз и приложимия Регламент на Съвета на Европейския съюз при хипотезата на влизане на държава членка като част от еврозоната.

В резултат на такова решение еврото се превръща в официална парична единица за нашата страна.

Законът въвежда няколко генерални принципа, валидни за процеса на смяната на националната валута с евро:

- принципа на защита на потребителите;
- принципа на информираност;
- принципа на ефективност и икономичност;
- принципа на прозрачност;
- и принципа на приемственост и автоматично превалутиране на суми от левове в евро.

ЗВЕРБ с нормите на чл. 12 и чл. 13 въвежда основните правила за превалутиране и закръгляване на сумите след превалутиране, валидни за всички случаи освен изрично предвидените изключения в същия закон. Тези правила са, както следва:

- превалутирането от левове в евро се извършва, като числовата стойност в левове се раздели на пълната числова стойност на официалния валутен курс, изразен с шест цифри с всичките пет знака след десетичната запетая;

- официалният валутен курс не се закръглява или съкращава при извършването на превалутирането.

Начинът на закръгляване след деленето на официалния курс гласи, че след като бъде извършено превалутиране, получената сума се закръглява до втория знак след десетичната запетая естествено на базата на третия знак след десетичната запетая по познатото ни от ученическите години правило:

- когато третият знак след десетичната запетая е по-малък от пет, вторият знак след десетичната запетая на сумата в евро остава непроменен;

- когато третият знак след десетичната запетая е равен на или по-голям от пет, вторият знак след десетичната запетая на сумата в евро се увеличава с една единица.

Изключение от общото правилото за закръгляне относно знака след десетичната запетая, на базата на който се извършва закръгляването, са допустими само когато този или друг закон или правен акт на Европейския съюз предвиждат закръгляването да се извършва до знак след десетичната запетая, различен от втория знак, или на базата на друго изрично разписано математическо правило.

Двойно обозначаване на цените на стоките и услугите - периодът на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите в евро и в левове започва един месец след датата на влизане в сила на Решението¹ за приемането на еврото и приключва 12 месеца след датата на въвеждане на еврото в Република България.

Извън изрично посочените в закона изключения² при двойното обозначаване на цените на стоките и услугите цените в евро и в левове се поставят в непосредствена близост, изписват се ясно, четливо, недвусмислено и лесно разбираемо, с еднакъв размер на шрифта, по начин, който не въвежда потребителите в заблуждение. Двете цени са придружени с изписване на съответната валута, отличителен знак или съкращение, позволяващи лесното им разпознаване от клиентите.

Двойно обозначаване на цените се изисква също така и във фискалния/системния бон относно крайната дължима сума за стоката или услугата.

Двойно обозначаване на цените се изисква и от търговските банки за техните такси и комисиони по отношение на предоставяните от тях финансови услуги.

Въвежда се период на двойно обращение на лева и еврото от датата на въвеждане на еврото в Република България за период от един месец банкнотите и монетите в левове продължават да бъдат законно платежно средство на територията на Република България.

Обмяната на банкноти и монети от левове в евро ще се извършва без събиране на такси и комисионни от търговските банки - ТБ, и "Български пощи" ЕАД през първите 6

месеца от влизането на еврото като платежно средство в РБ. Суми над 30 000 лв. ще се обменят от ТБ с предварителна 3-дневна заявка. Същата предварителна заявка е валидна и за “Български пощи” ЕАД за суми над 10 000 лв. “Български пощи” ЕАД ще могат да извършват обмяна само в населените места, където няма клонове на ТБ. Компенсирането на разходи на ТБ и “Български пощи” ЕАД за обмяната през първите 6 месеца се извършва по ред, определен от Министерския съвет на РБ. След изтичането на този шестмесечен гратисен период, определен от закона, ТБ и “Български пощи” ЕАД могат да въвежда такси и комисиони за тази своя дейност.

Превалутирание на банкови сметки

ТБ и доставчиците на платежни услуги еднократно превалутират всички левови салда по сметки на своите клиенти в евро в съответствие с правилата за превалутирание и закръгляване на този закон задължително без такси и комисиони за клиента. Условието по действащите договори между страните, валидни преди превалутиранието, се запазват същите в съответствие с чл. 11, ал. 3 от ЗВЕРБ.3

Важна особеност е, че когато преди превалутиранието ФЛ или ЮЛ има примерно сметка в евро и лева след превалутиранието то ще има две сметки в евро. Тогава лицето може в двумесечен срок от датата на въвеждане на еврото да поиска закриване на едната платежна сметка и прехвърляне на положителното салдо по нея към другата платежна сметка на същото лице при запазване на условията по платежната сметка, по която се прехвърлят средствата. За тези операции не се начисляват такси и комисиони от страна на ТБ. В случай че по платежната сметка, която се закрива, има дебитно салдо или издадена кредитна карта лицето следва да погаси съответното задължение преди закриването ѝ.

Превалутирание на номиналната стойност на акции и на капитала на търговски дружества - ТД

Нормата на чл. 31 от ЗВЕРБ предвижда специален ред за превалутирание номиналната стойност на акциите и на капитала на ТД.

Правилата са следните:

- Номиналната стойност на една акция се превалутира от левове в евро, като номиналната ѝ стойност в левове се раздели на пълната числова стойност на официалния валутен курс и резултатът се закръгли в съответствие с общото правило на закона;

- Капиталът на акционерно дружество в евро се формира от изчислената номиналната стойност на една акция, умножена по броя на акциите на дружеството;
- Разликата между стойността на капитала, която се получава при прилагане на общото правило за превалутиране по чл. 12 на ЗВЕРБ и стойността на капитала, която се получава по реда на чл. 31 от същия закон, се отразява като неразпределена печалба/непокрита загуба от минали години.

Пример: АД притежава 5000 бр. акции с номинал от 10 лв. - сума на регистрирания капитал 50 хил. лв.

Превалутиране на капитала по чл. 12: $50\,000 \text{ лв.} / 1.95583 = 25\,564.59 \text{ евро}$

Превалутиране на капитала по чл. 31, ал. 2: номинална стойност на 1 акция 10 лв. $1.95583 = 5.11 * 5000 = 25\,550 \text{ евро}$ (този капитал се вписва служебно в търговския регистър)

Стойностна разлика: $25\,564.59 - 25\,550 = 14.59 \text{ евро}$

Отчитане на разликата: Д-т с/ка 101 К-т с/ка 122 - 14.59

Капиталът на дружество с ограничена отговорност се превалутира от левове в евро по общия ред на този закон⁴. Законът определя, че размерът на дела в капитала на всеки съдружник в дружество с ограничена отговорност се изчислява, като превалутираният размер на целия капитал се разпределя между съдружниците в ООД в съответствие с тяхното участие в капитала преди превалутирането.

Регистриран капитал на ООД от 5000лв/1.95583=2556.46 евро

Трима съдружници - А-50%, Б-40% и В-10%

Съдружник А - $2556.46 * 50\% = 1278.23 \text{ евро}$

Съдружник Б - $2556.46 * 40\% = 1022.58 \text{ евро}$

Съдружник В - $2556.46 * 10\% = 255.65 \text{ евро}$

Обща сума 2556.46 евро⁵

Същевременно чл. 33 от ЗВЕРБ изисква да се извърши автоматично превалутиране в търговския регистър, като на датата на въвеждане на еврото вписаният в търговския регистър размер на капитала на дружество с ограничена отговорност, акционерно дружество и командитно дружество с акции, както и вписаната номинална стойност на акциите в акционерно дружество и в командитно дружество с акции автоматично се заменят със стойностите в евро и евроцентове, определени по същите правила, както това ще се извърши във всяко едно отделно дружество съгласно чл. 31, ал. 1, 2 и 4.

Това превалутиране се извършва служебно от Агенцията по вписванията към датата на въвеждане на еврото в РБ.

На търговските дружества да приемат изменения в учредителните си актове се дава срок до 12 месеца от датата на въвеждане на еврото в Република България, в който да приведат дружествените договори, устави и учредителни актове в съответствие с преизчислените размери на капитала в евро, извършено по правилата на този закон.

Представянето за обявяване на преписи от устави, учредителни актове и от дружествените договори може да се извърши едновременно с подаване на първото следващо заявление за вписване, заличаване или обявяване в търговския регистър. За обявяването на актовете, свързани с влизането в сила на ЗВЕРБ не се събира държавна такса от страна на търговския регистър.

Превалутирането на дългови ценни книжа се извършва по общия ред на чл. 12 и 13 от този закон.

Разписани са отделни правила за превалутиране на дялове във фондове за допълнително пенсионно осигуряване, ДЦК и колективни инвестиционни схеми.

Разпоредбата на чл. 42 от ЗВЕРБ въвежда изричен текст за превалутиране на публични задължения, като всички неплатени публични задължения и недължимо платени или събрани преди въвеждането на еврото суми по публични задължения се превалутират в евро към датата на въвеждане на еврото в Република България съгласно правилата за превалутиране по чл. 12 и за закръгляване по чл. 13 от този закон.

Специалното правило на ал. 2 на същата норма предвижда, че всяко вземане и всяко задължение, установявано и събирано от НАП, включително предадените ѝ за принудително събиране задължения, чийто размер възлиза на една стотинка към последния ден преди деня на въвеждане на еврото, не се превалутира в деня на въвеждане на еврото и следва да се счита за отписано.

Законът предвижда запазване на лихвените проценти по договори за кредит. Към датата на въвеждане на еврото в РБ новият лихвен процент, приложим по договори за кредит с променлив лихвен процент, не може да е по-висок от размера на лихвения процент по тях преди датата на въвеждане на еврото. При договори за кредит, в които е договорен фиксиран лихвен процент, към датата на въвеждане на еврото в РБ лихвеният процент остава такъв, какъвто е бил договорен преди датата на въвеждане на еврото.

Предвидено е специално правило при изчисляване на възнаграждения, обезщетения, парични и социални помощи и пенсии по част първа от Кодекса за социално осигуряване - чл. 45. Същите след датата на въвеждане на еврото се изплащат в евро и се преизчисляват по общия ред на закона съгласно чл. 12. В изключение от правилото на чл. 13, ако третият знак след десетичната запетая е по-голям от нула, вторият знак

след десетичната запетая се увеличава с една единица. Само когато третият знак след десетичната запетая е нула, сумата в евро не се променя, ако третият знак е по-голям от нула, сумата се увеличава с 1 евроцент. Това правило се прилага спрямо възнагражденията за положен труд, обезщетенията, паричните и социалните помощи и пенсиите по част първа от Кодекса за социално осигуряване, които са определени в левове, но не са били изплатени до датата на въвеждане на еврото в Република България.

Пример: РЗ на работник и или служител в размер на 3020.00 лв. /1.95583 = 1554.101 евро. В този случай РЗ след превалутирането е 1554.11 евро, а не 1554.10 евро.

Правила за счетоводно отчитане и съставяне на счетоводните операции са следните:

- На датата на въвеждане на еврото в Република България салдата по счетоводните сметки в левове се преизчисляват в евро в съответствие с общите правила за превалутиране по чл. 12 и за закръгляване по чл. 13;
- Стойността на всеки отделен наличен актив или пасив се преизчислява от левове в евро в съответствие с правилата по чл. 12 и се закръглява по чл. 13. Изключение от това правило са позициите на възнагражденията за положен труд, паричните и социалните помощи, както и пенсиите по част първа от Кодекса за социално осигуряване, които се превалутират и закръгляват съгласно изключението на чл. 45, разгледано по-горе;
- Когато актив или пасив се отчитат в счетоводните сметки и количествено, преизчислението се извършва, като се изчисли стойността за една отделна мерна единица по правилата на чл. 12 и 13. Така определената единична стойност в евро се умножава по съответното количество;
- За целите на аналитичното счетоводно отчитане стойността за една мерна единица в левове, изразена с повече от два знака след десетичната запетая, може да се изрази със същия брой знаци след десетичната запетая след превалутиране по чл. 12 в евро при съответно прилагане на чл. 13, ал. 1 относно закръглянето;
- Всички курсови разлики, възникнали в резултат от преизчисляването на активите и пасивите, се отчитат като текущи счетоводни приходи и разходи и се признават за данъчни цели в годината на счетоводното им отчитане;
- За преизчисляването на записания капитал (акции и дружествени дялове) се прилагат специалните правила за превалутиране, като всички възникнали разлики от преизчисляването на капитала се отчитат в собствения капитал на съответното дружество;
- От датата на въвеждане на еврото в Република България текущото счетоводно документиране и отчитане се извършва в евро и годишните финансови отчети се

съставят в хиляди евро, като данните за предходния отчетен период се преизчисляват в хиляди евро в съответствие с общите правила на закона с цел постигане на съпоставимост между текущ и предходен отчетен период;

- След датата на въвеждане на еврото същите разпоредби са приложими и при изготвянето на междинни финансови отчети, други отчети и справки за специфични цели, когато такива се изискват съгласно българското законодателство или пряко приложимото право на Европейския съюз.

Правила на ЗВЕРБ относно документи във връзка със задължения за данъци, такси и задължителни осигурителни вноски.

Паричните стойности в данъчните декларации и декларациите за задължителни осигурителни вноски и другите документи, които се подават за изтекъл данъчен/осигурителен период, се посочват в паричната единица, която е била официална парична единица на Република България в края на данъчния/осигурителния период, за който се подава декларацията или документът.

Когато периодът, за който се подава декларацията или документът, приключва във/включва периода на двойно обращение на левове и евро, паричните стойности в данъчната/осигурителната декларация или в документа се посочват в евро.

Паричните стойности в данъчните декларации, които се подават за бъдещ данъчен период, се посочват в паричната единица, която е официална парична единица на Република България към момента на тяхното подаване.

В съобщенията за задълженията за данък върху недвижимите имоти и за таксата за битови отпадъци, изпратени на задължените лица след датата на въвеждане на еврото в Република България, паричните стойности се посочват в евро.

В актовете и документите, издавани по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, след датата на въвеждане на еврото в Република България и отнасящи се до периоди преди въвеждане на еврото, паричните стойности се посочват в левове. Сумите за внасяне и сумите за възстановяване се посочват в евро.

Паричните стойности в коригиращите данъчни декларации се посочват в паричната единица, която е била официална парична единица на Република България в края на периода, за който се подава коригиращата декларация или документ, т.е. коригиращи декларации за периоди, в които официална валута е бил BGN, се подават в лева.

След датата на въвеждане на еврото в Република България всички публични вземания към държавата и общините се плащат и събират в евро. В периода на двойно обращение на левове и евро само в случаите, в които е допустимо плащане в брой на публични задължения, плащанията в брой могат да се извършват и в левове.

Превалутирането на публичните вземания в евро се извършва съгласно общия ред на закона.

След датата на въвеждане на еврото в Република България възстановяване/прихващане на недължимо платени или събрани преди въвеждането на еврото суми за публични вземания се извършва в евро, като превалутирането се извършва съгласно правилата за превалутиране по чл. 12 и за закръгляване по чл. 13.

С ПЗР се въвеждат някои важни разпоредби, свързани с обезпечаване на изпълнението на ЗВЕРБ

Задължава се в срок до два месеца от влизането в сила на този закон министърът на финансите да приведе наредбата по чл. 118, ал. 4 от Закона за данък върху добавената стойност⁷ в съответствие със закона, като задължително определи:

1. условията и начина за регистрирането и отчитането на продажбите и/или сторно операциите на стоки и услуги чрез издаване на фискален/системен бон или друг документ, регистриращ плащането, в евро;
2. условията и начина на обявяване на крайната сума в издавания фискален/системен бон в левове и в евро в периода на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите;
3. функционалните и техническите изисквания към фискалните устройства и интегрираните автоматизирани системи за управление на търговската дейност във връзка с въвеждане на еврото;
4. начина на подаване на данни към Националната агенция за приходите;
5. всички други промени, произтичащи от и във връзка с изпълнението на този закон.

В същата наредба следва да се определят и сроковете, в които задължените лица, производителите/вносителите на фискални устройства и интегрирани автоматизирани системи за управление на търговската дейност, производители/разпространители на софтуер за управление на продажбите в търговските обекти трябва да приведат дейността си в съответствие с изискванията на ЗВЕРБ.

Действащите нормативни актове, които уреждат задължения за плащане на такси, санкции, глоби и други публични задължения към държавата и общините в български левове, продължават да се прилагат в съответствие с предвидените в този закон общи правила за превалутиране⁸.

Когато паричната сума в левове е посочена в закон или в подзаконов нормативен акт като резултат от въвеждане в българското законодателство на правен акт на Европейския съюз, в който изрично има посочена сума в евро, при изменение на

закона, съответно на подзаконовия нормативен акт, се посочва сумата в евро от правния акт на Европейския съюз.

ПЗР на ЗВЕРБ задължават държавните органи и органите на местното самоуправление да приемат в 6-месечен срок от влизането в сила на този закон:

1. подзаконови нормативни актове по прилагането на този закон;
2. изменения и допълнения в подзаконови нормативни актове, необходими за изпълнението на този закон във връзка с въвеждане на еврото като парична единица на Република България.

Всички изменения и допълнения в нормативни актове необходими за изпълнението на този закон влизат в сила от датата на въвеждане на еврото в Република България.

С цел адекватно прилагане на правилата за превалутиране относно регистрирания капитал на ТД с § 10 от ПЗР на ЗВЕРБ са извършени важни синхронизиращи промени в Търговския закон, както следва:

- Капиталът на дружеството с ограничена отговорност не може да бъде по-малък от 1 евро, като същият се състои от дяловете на съдружниците, които не могат да бъдат по-малки от един евроцент;
- Минималната стойност на капитала на акционерното дружество е в размер на 25 000 евро, а минималната номинална стойност на една акция се определя на един евроцент.

Промени в ЗДДФЛ

С § 35 от ПЗР на ЗПЕ - В Закона за данъците върху доходите на физическите лица се правят следните промени:

В чл. 10, ал. 3 относно задължението доходите във валута да се преизчисляват в BGN думите “български левове” се заменят с “евро”, т.е. след влизането в сила на ЗВЕРБ всички доходи във валута следва да се преизчисляват в евро по официалния курс на БНБ. В ал. 4 относно задължението на данъчно задължените лица непаричните доходи да се изчисляват в BGN думите “български левове” отново се заменят с “евро”. С тази промяна занапред ще се изисква непаричните доходи да се декларират в евро по тяхната пазарна цена към датата на придобиването им.

В чл. 48, ал. 8 относно дължимия данък по ГДД по чл. 50 да се закръгля на всеки пълен лев думите “всеки пълен лев” се заменят с “всяко пълно евро”, т.е. занапред при дължим данък за донасяне примерно 25.77 евро дължимият данък е 25 евро. Промяната запазва действащото досега правило за закръгляне, но то ще се прилага спрямо новата платежна единица в РБ.

На основание § 60 от ПЗР на ЗПЕ посочените промени в тези закони влизат в сила от датата, определена в Решение на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България.

1 Датата на Решението на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България, прието в съответствие с чл. 140, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

2 Издаване на данъчен документ по чл. 112, ал. 1 от ЗДДС – фактура, известие към фактура или протокол, ценни книжа, тютюневи изделия с посочена цена на самото изделие, горива цената, на които е визуализирана с техн. носители и таксиметрови услуги визуализирани на дисплея на таксиметровия апарат. Изключенията са предвидени за случаите, в които не би могло да се извърши двойно обзанащаване на цени или разходите по двойното обзанащаване ще нарушат принципа „разходи – ползи“.

3 Въвеждането на еврото трябва да няма като последица промяна на никой от сроковете в правен инструмент или освобождаване от задължение или изпълнение съгласно който и да е правен инструмент, нито дава право на страна едностранно да измени или прекрати такъв инструмент (договор).

4 Превалутитане съгласно чл.12 и закръгляне на сумата до втория знак след десетичната запетая съгласно чл. 13 от ЗВЕРБ.

5 Акциите и дяловете след приемане на ЗВЕРБ следва да са кратин на 1 евроцент.

6 Изчислението е идентично на примера с превалутитането на акции на АД.

7 Наредба № Н-18 от 13 декември 2006г. за регистриране и отчитане чрез фискални устройства на продажбите в търговските обекти, изискванията към софтуерите за управлението им и изисквания към лицата, които извършват продажби чрез електронен магазин.

8 Т.е. чл.12 и 13 от ЗВЕРБ.